

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2025. gada 30. maijā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Mārtiņš Mits un Juris Juriss, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Ilzes Ķīses (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 80/2025),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta otrās daļas otro teikumu un 42. panta septīto daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2025. gada 1. janvāra.

2. Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums noteic, ka likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 *euro* gadā. Savukārt saskaņā ar Spēkā stāšanās likuma 42. panta septīto daļu, ja zemes likumiskās lietošanas tiesības attiecas uz dzīvojamās ēkas īpašniekiem un lietošanā esošās zemes kadastrālā vērtība 2025. gada 1. janvārī ir lielāka par tās 2024. gadā

spēkā esošo kadastrālo vērtību, tai atbilstošais maksājums par zemes likumisko lietošanu no 2025. gada 1. janvāra līdz 2028. gada 31. decembrim katru gadu palielinās par 30 procentiem pret iepriekšējā gada maksājumu, līdz tiek sasniegts atbilstošais zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs no aktuālās kadastrālās vērtības.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normu satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums ir formāli izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2023. gada 2. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-02-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma

ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam”. Satversmes tiesa atzina Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu un 42. panta pirmo daļu par neatbilstošu Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. jūlija.

Saeima ar 2024. gada 13. jūnija likumu “Grozījumi likumā “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību””, kas stājās spēkā 2024. gada 1. jūlijā, (turpmāk – Grozījumi), izteica Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu jaunā redakcijā un papildināja likuma 42. pantu ar septīto daļu.

Ar Grozījumiem zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs – četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā – nav mainījies salīdzinājumā ar spriedumā Nr. 2022-02-01 vērtēto. Tomēr jāņem vērā, ka šobrīd Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrā daļa noteic: būves īpašniekam ir pienākums ne tikai maksāt lietošanas maksu zemes īpašniekam par zemes lietošanas tiesībām, bet arī pienākums segt izdevumus par maksāšanas paziņojuma sagatavošanas un nosūtīšanas izmaksām. Tāpat minētajā normā noteikta maksāšanas paziņojuma nosūtīšanas kārtība gadījumā, ja samaksa tiek veikta ar dzīvojamās mājas pārvaldnieka starpniecību. Turklāt no 2025. gada 1. janvāra zemes likumiskās lietošanas maksas aprēķināšanai tiek izmantotas aktualizētās kadastrālās vērtības (*sk. Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹ punktu*). Spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmība minēto tiesisko apstākļu maiņas kontekstā nav vērtēta.

Līdz ar to pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību nevar uzskatīt par jau izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

6. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punkts noteic, ka persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga

iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

Pieteikuma iesniedzējai pieder zemesgabals, uz kura atrodas citām personām piederoša būve, kas uzskatāma par patstāvīgu īpašuma objektu. No 2025. gada 1. janvāra samazinājusies viņas zemesgabala kadastrālā vērtība, kuru izmanto zemes likumiskās lietošanas maksas aprēķinam, savukārt kadastrālā vērtība, kuru izmanto nekustamā īpašuma nodokļa aprēķinam, palikusi nemainīga. Attiecīgi kopš 2025. gada 1. janvāra lietošanas maksa, kas būves īpašniekiem jāmaksā par viņai piederošās zemes lietošanu, ir mazāka nekā nekustamā īpašuma nodoklis, kas viņai jāmaksā par šo zemi.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums (turpmāk – apstrīdētā norma) ierobežo viņas iespējas gūt ienākumus no viņai piederošās zemes. Turklāt apstrīdētā norma nepamatoti paredzot atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošām personām. Visbeidzot, Pieteikuma iesniedzējai esot bijušas tiesības paļauties uz to, ka likumdevējs, ņemot vērā Satversmes tiesas 2023. gada 2. maija sprieduma atziņas lietā Nr. 2022-02-01, noteiks lielāku likumisko lietošanas maksu, nekā tā bija noteikta ar normu, kas tika atzīta par neatbilstošu Satversmei un spēkā neesošu. Tādējādi esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu un 91. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz tiesisko vienlīdzību, kā arī pārkāpts Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips.

Līdz ar to pieteikums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka arī Spēkā stāšanās likuma 42. panta septītā daļa aizskar viņai Satversmē ietvertās pamattiesības.

Tomēr šī norma attiecas uz gadījumu, kad dzīvojamās ēkas īpašniekiem lietošanā esošās zemes kadastrālā vērtība 2025. gada 1. janvārī ir lielāka par tās 2024. gadā spēkā esošo kadastrālo vērtību. Izskatāmajā gadījumā Pieteikuma iesniedzējai piederošās zemes vērtība 2025. gada 1. janvārī ir samazinājusies salīdzinājumā ar 2024. gadu. Tādējādi nav gūstams apstiprinājums tam, ka Spēkā stāšanās likuma 42. panta septītā daļa uz viņu attiecas un rada viņai Satversmē ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums par Spēkā stāšanās likuma 42. panta septītās daļas satversmību neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Apstrīdētā norma ir imperatīva, formulēta nepārprotami, un Pieteikuma iesniedzēja atrodas šīs normas tvērumam tipiskā situācijā. Tādējādi viņai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otro teikumu gadījumā, ja personai nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka ne vienmēr tiesību normas spēkā stāšanās pati par sevi nozīmē, ka tieši šajā brīdī persona ir izjutusi šajā normā noteikto ierobežojumu kā savu pamattiesību aizskārumu. Vienam tiesību sistēmas elementam vai objektīviem ārējiem apstākļiem mainoties, pastāv iespējamība, ka tiesību norma, kura iepriekš neradīja personai negatīvas sekas, konkrētā brīdī sāk tās ietekmēt tādā veidā, ka persona izjūt savu pamattiesību aizskārumu. Persona ir tiesīga vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā, sniedzot attiecīgu pamatojumu un pierādījumus tam, ka pēdējo sešu mēnešu laikā pirms pieteikuma iesniegšanas ir konstatējamas tādas objektīvas tiesisko vai faktisko apstākļu izmaiņas, kuru dēļ

persona izjūt no konkrētas tiesību normas izrietošu aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2024. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2022-44-01 15.1.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka apstrīdētajā normā ietvertu ierobežojumu kā savu pamattiesību aizskārumu viņa ir izjutusi no dienas, kad saskaņā ar Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹ punktu maksu par viņai piederošās zemes lietošanu sāka aprēķināt, izmantojot zemes universālo kadastrālo vērtību. Proti, atbilstoši minētajai normai no 2025. gada 1. janvāra tika aktualizēta viņai piederošās zemes kadastrālā vērtība, kas viņas gadījumā bija mazāka nekā 2024. gadā. Tādējādi no 2025. gada 1. janvāra samazinājušies viņas ienākumi no zemes likumiskās lietošanas maksas, kas aprēķināta, pamatojoties uz apstrīdēto normu. Ievērojot minēto, termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai konkrētajā gadījumā ir skaitāms no 2025. gada 1. janvāra. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2025. gada 30. aprīlī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas satversmību atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

9. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai prasījumā Satversmes tiesai norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Pārbaudot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*). Savukārt, lai noskaidrotu, vai apstrīdētās normas radītā atšķirīgā vai vienādā attieksme atbilst samērīguma principam, Satversmes tiesa pārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai

jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai likumdevēja darbība ir samērīga jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-35-03 14. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošām personām. Proti, visi zemes īpašnieki atrodies vienādos apstākļos. Tomēr pašvaldībām, atšķirībā no Pieteikuma iesniedzējas, neesot jāmaksā nekustamā īpašuma nodoklis. Tādējādi apstrīdētā norma, visos gadījumos nosakot vienādu likumiskās lietošanas maksas apmēru, bet neparedzot vienādus nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus, nepamatoti paredzot atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām.

Tomēr apstrīdētā norma vienādi attiecas uz visiem zemes īpašniekiem neatkarīgi no tiem noteiktā pienākuma maksāt nekustamā īpašuma nodokli. Atšķirīgs nekustamā īpašuma nodokļa samaksas pienākums atkarībā no nekustamā īpašuma piederības ir noteikts likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli". Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, ka apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

10. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tas šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam ” pēc Ilzes Ķīses pieteikuma (pieteikums Nr. 80/2025).

2. Ņemot vērā to, ka 2024. gada 24. jūlijā ir ierosināta lieta Nr. 2024-21-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma vārdu “četri procenti” un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” un institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – jau ir iesniegusi atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu, uzaicināt Saeimu līdz **2025. gada 31. jūlijam** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai norādāmi kādi papildu apsvērumi.

3. Atteikties ierosināt lietu par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

4. Atteikties ierosināt lietu par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis